

จาก

ชื่อพฤกษศาสตร์: *Nypa fruticans* Wurm.

ชื่อพื้นเมือง: จาก

ชื่อท้องถิ่น: จาก

วงศ์ ARECACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

นิสัย เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว ไม้ตระกูลเดียวกับปาล์ม เป็นกอ ขนาดเล็ก สูง 3 - 5 เมตร **ราก** ระบบรากฝอย มีรากอวบอ้วนอัดแน่น ออกเป็นกระจุกบริเวณโคนลำต้น ไม่พบทั้งรากหายใจและรากค้ำจุน **ลำต้น** สั้นเห็นไม่ชัดเจน สูงจากพื้นดินไม่มาก ส่วนใหญ่เป็นเหง้าอยู่ใต้ดิน มีลักษณะคล้ายพองน้ำ มักจะจมอยู่ในโคลน และอยู่ใต้น้ำขณะน้ำท่วม **ใบ** เป็นใบประกอบแบบขนนก ยาว 3 - 5 เมตร ลักษณะแข็ง ตั้งตรงขึ้น ก้านใบใหญ่สีเขียว ใบย่อยรูปหอก ปลาย และโคนเรียว ยาว 0.5 - 1 เมตร เรียงตัวสอง แถวคล้ายใบมะพร้าว กาบใบใหญ่ ฐานใบอ้วนซ้อนทับกัน ผิวใบด้านบนมีสีเขียวเป็นมัน ท้องใบสีเขียวเหลือง มีติ่งหนามเล็กๆอยู่ที่เส้นกลางใบด้านท้องใบ และจะหลุดร่วงไปเมื่อใบย่อยแก่ **ดอก** ดอกช่อแยกเพศอยู่ต้นเดียวกัน ดอกที่ง่ามใบบริเวณใกล้ปลายยอด ดอกเพศเมียเป็นช่อกระจุกแน่น มีรังไข่ 1 อันเป็นแบบรังไข่เหนือวงกลีบ ภายในมี 3 carpel รวมกันเป็น 1 ห้อง มีเมดไซ 1 เมด ล้อมรอบด้วยดอกเพศผู้ เป็นช่อเชิงลด ขนาดสั้น ซึ่งดอกเพศผู้นี้จะเรียงอยู่บนช่อดอกแบบทางกระรอก เกสรเพศผู้มี 3 อัน ก้านดอกสีน้ำตาล ดอกสีเหลืองสด **ผล** ออกเป็นช่อ หรือลักษณะเป็นทะลาย แต่ละช่อมีผลจำนวนมาก ช่อผลห้อยลง ผลอัดกันแน่น เป็นรูปทรงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางของทะลาย ประมาณ 30 เซนติเมตร ผลเป็นเหลี่ยมรูปทรงรี ยาว 7 - 10 เซนติเมตร ผลอ่อนเป็นสีเขียว เมื่อแก่เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลดำ ผลแห้งติดอยู่บนต้น ก่อนที่จะร่วงหล่น เปลือกของผลแข็ง เป็นเส้นใยอัดกันแน่น ลอยน้ำได้ เมล็ดรูปไข่ แข็ง ยาว 2 - 3 เซนติเมตร สีขาว

ลักษณะเด่น ใบยาวคล้ายใบมะพร้าว ผลมีลักษณะเป็นทะลาย มีเปลือกแข็งสีน้ำตาลหุ้ม

นิเวศวิทยา พบขึ้นในดินเลนค่อนข้างแข็งและเหนียว ตามชายฝั่งริมแม่น้ำ ลำคลองที่เป็นน้ำกร่อย ลึกเข้าไปจากชายฝั่งทะเล ผลแก่ประมาณ เดือนตุลาคม - ธันวาคม

ประโยชน์ ใบ มีรสฝาดแก้ลมจืดต่างๆ ขับเสมหะ ดับพิษทั้งปวง น้ำตาลจาก สมานริดสีดวงทวาร ยอด เคี้ยวแก้เมาเหล้า เมาศลิ้น ราก ต้มดื่ม แก้ปัสสาวะขุ่นข้น หัวและรากต้มกับสารส้ม ต้มเป็นยาแก้วิงในไต ขับหินปูน ดอกจาก ผสมดอกกระถินและดอกหลุมพี เผาไฟละลายด้วยน้ำอ้อยแก้โรคตานขโมย เนื้อในผล รับประทาน น้ำจากดอก ใช้ทำน้ำส้มจาก หรือน้ำตาลจากประกอบอาหารคาวหวาน ใบทำเป็นต้บจาก ใช้มุงหลังคาบ้านพัก ที่อยู่อาศัย ยอดอ่อนเรียวแหลม ใช้มวนทำบุหรี่